

1-дэхи хэшээл

**Бадма-Базар
Намсараевич
Намсарайн
(1912-2001)**

Уран зохёолшын тобшо намтар

- Агын аймагай Шулуутай нютаг
- 1930 онһоо багшаар хүдэлжэ эхилээ
- Һүдэнтэ нютаг (багша, директор)
- Буряад хэлэ, литературын багша (45 жэл)
- Монгол бэшэгэй багша
- Хизаар ороноо шэнжэлэгшэ
- Арадай аман зохёол суглуулагша
- Уран зохёолшо
- Сэтгүүлшэ

АЛТАРГАНА

Энэ ямар ургамал бэ?

“Алтаргана” (арадай дуун)

Ара газарта ургагша

Аса бүхэтэй алтаргана.

Альган дээрээ тэнжээгшэ

Аба эжы хоёрнай.

Ямар удхатай дуун бэ?

Эбэр газарта ургагша

Эшэ бүхэтэй алтаргана.

Эльгэн дээрээ тэнжээгшэ

Эжы аба хоёрнай.

Б-Б. Намсарайн “Алтаргана” (хөөрөөн)

- 1) Зохёол уншагты.
- 2) “Гарай бэлэг – хадаг, аманай бэлэг - үреэл”
(оньон үгэ тайлбариллагты).
- 3) Гурбан бүлгэм боложо, Б-Б. Намсарайн тухай презентаци хэгты (3-5 слайднаа бүридэхэ, гэрэл зурагуудые (фото) хэрэглэхэ, ехэ текст бэшэхэгүй, эгээл шухала мэдээсэл байха зэргэтэй. Удаадахи слайд соо сэдэбүүд үгтэнхэй).

Презентацинуудай сэдэбүүд

- 1) Бадма-Базар Намсарайн – габьяата багша
- 2) Бадма-Базар Намсарайн – хизаар ороноо шэнжэлэгшэ
- 3) Бадма-Базар Намсарайн – уран зохёолшо

Хэрэглэхэ литература:

1. Интернет соохи материал
2. Буряад хэлэнэй сахим нураха бэшэг (buryadxelen.com)
3. Буряад литература, 5 классай ном
4. “Байгал” сэтгүүл, “Буряад үнэн”, “Толон” сонин

“Алтаргана”

- Ямар жанрай зохёол бэ?
- Түхэлөөрөө ямар зохёол болоноб?
- Хөөрөөн литературна онтохоньоо юугээрээ илгаатайб?
- Үргэлжэлһэн зохёолнуудта үшөө ямар жанрай зохёолнууд ородог бэ?
- Хөөрөөн (рассказ)
- Үргэлжэлһэн – хөөрэн бэшэгдэһэн
- Шэдитэ зүйл үгы
- Туужа – повесть, роман

Хөөрөөн гэжэ юуб?

Ганса гү, али хэдэн хүнэй
ажабайдалда болоһон нэгэ-хоёр
ушар харуульһан багашаг зохёо-
лые **хөөрөөн** гэдэг.

Үргэлжэлһэн зохёол болоно.

Гарай бэлэг – хадаг, Аманай бэлэг – үреэл.

- Энэ ямар жанрай зохёол бэ?
- Удхыень тайлбарилха.
- Уншажа байһан зохёолдо таарана гү?
Тайлбарилха.
- Мүнөө ямар һайндэр дүтэлжэ байнаб?

Схемэ:

Зохёолой сюжет тухай ойлгосо

1. Үйлэ руу оролто	1. экспозиция
2. Үйлын уялдуулагша
(уялаа)	2. завязка
3. Үйлын хүгжэлтэ –	3. развитие событий
4. Үйлын эршэдэлгэ –	4. кульминация
5. Үйлын түгэсхэгшэ –	5. развязка
6. Үйлын түгэсхэл -	6. эпилог

“Алтаргана” хөөрөөнэй сюжет

1. Оролто (экспозици)	1. Аха дүү хоёр эжыдээ бэлэг барихаяа шиидэбэ.
2. Үйлын уялдуулагша	2. Галдан эжытээеэ худаг тээшэ ошолсобо.
3. Үйлын хүгжэлтэ	3. Нүхэд санаар наадахаяа ошобод; Сэпэлэй нонин; Бэлэгынь тодорбо; Үдэшэ гэртээ; Бэшэг бэшэбэ; Почто; Хүлеэлгэ.
4. Үйлын эршэдэлгэ	4. Дамжуулга эхилбэ; Амаршалга зэдэлбэ.

5. Үйлын түгэсхэгшэ

5. Эжын баяр; Нагаса абын
хөөрэлгэ

6. Эпилог

6. Галданай зүүдэн